

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
*Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap*

Wetgeving waterbodems

Oktober 2014

Wetgeving	Bijbehorend besluit	Reikwijdte
Monumentenwet 1988 (incl. Wet op de archeologische monumentenzorg)	Besluit archeologische monumentenzorg	Binnenwateren, Territoriale zee (12 zeemijl) en (deels) aansluitende zone (24 zeemijl) ¹
Wet ruimtelijke ordening	Besluit ruimtelijke ordening Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro)	Binnenwateren, Territoriale Zee
Wet algemene bepalingen omgevingsrecht Artikel 2.22 lid 3 sub d	Besluit omgevingsrecht Artikel 5.2	Binnenwateren, Territoriale Zee
Ontgrondingenwet	Besluit ontgrondingen in rijkswateren	Binnenwateren, Territoriale Zee en EEZ/Continentaal Plat
Waterwet	Waterbesluit	Binnenwateren, Territoriale Zee en EEZ
Mijnbouwwet	Mijnbouwbesluit	Territoriale Zee en EEZ/Continentaal Plat
Wet milieubeheer	Besluit milieueffectrapportage	Binnenwateren, Territoriale Zee en EEZ/Continentaal Plat
Wet Milieubeheer	Besluit Milieueffectrapportage	Binnenwateren, Territoriale Zee en EEZ/Continentaal Plat

Monumentenwet 1988

- De Monumentenwet 1988 geeft de minister de bevoegdheid om rijksmonumenten aan te wijzen. Voor het verstoren of wijzigen van een archeologisch rijksmonument is een vergunning van de minister nodig.
- De gemeenteraad houdt bij het vaststellen van een bestemmingsplan en bij het bepalen van de bestemming rekening met de in de grond aanwezige dan wel te verwachten archeologische monumenten.
- De gemeente kan een aanvrager van een omgevingsvergunning voor de activiteiten aanleggen, bouwen, slopen en gebruik dat in strijd is met het bestemmingsplan, verplichten tot het overleggen van een archeologisch rapport waarin de archeologische waarde van het terrein dat blijktens de aanvraag zal worden verstoord naar het oordeel van het bevoegd gezag in voldoende mate is vastgesteld.
- Archeologische vondsten moeten gemeld worden bij de burgemeester, of in geval van een vondst op zee, bij de Minister van OCW (in de praktijk bij de RCE). Deze meldingsplicht geldt ook in de aansluitende zone.
- Het is verboden om zonder vergunning van de Minister van OCW opgravingen te verrichten. Dit verbod geldt ook in de aansluitende zone.

Wet ruimtelijke ordening/Besluit ruimtelijke ordening/ Besluit algemene regels ruimtelijke ordening

- De Wet ruimtelijke ordening regelt hoe ruimtelijke plannen tot stand komen en gewijzigd kunnen worden. Het bestemmingsplan vormt hierbij het belangrijkste instrument en is ook juridisch bindend voor de burger.
- In het Besluit ruimtelijke ordening (Bro) is aangegeven dat ruimtelijke plannen, zoals een bestemmingsplan, gepaard moeten gaan met een toelichting waarin onder andere wordt

aangegeven op welke wijze in het bestemmingsplan rekening wordt gehouden met de aanwezige dan wel te verwachten cultuurhistorische waarden en in de bodem aanwezige dan wel te verwachten archeologische monumenten.

- Op grond van het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro) wordt in ruimtelijke plannen voor de Waddenzee geen nieuw gebruik of bebouwing toegestaan als die significante gevolgen, zoals aantasting en bedreiging, kunnen hebben voor de landschappelijke en cultuurhistorische waarden. Hiervan kan worden afgeweken als er zwaarwegende redenen van openbaar belang zijn, er geen reële alternatieven voorhanden zijn of als de negatieve effecten zoveel mogelijk worden beperkt.

Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) en het Besluit omgevingsrecht.

- In de Wabo zijn bepalingen ten aanzien van omgevingsvergunningen opgenomen. Hierin is onder meer bepaald dat aan een omgevingsvergunning voorschriften kunnen worden verbonden in het belang van de archeologische monumentenzorg.
- In artikel 5.2 van het Besluit omgevingsrecht is bepaald om wat voor voorschriften het kan gaan.

Ontgrondingenwet/ Besluit ontgrondingen in rijkswateren/Beleidsregel rijkswateren

- Over het algemeen is de provincie bevoegd gezag en vergunningverlener voor ontgrondingen, in de rijkswateren is dit Rijkswaterstaat. De Ontgrondingenwet bepaalt dat aan een ontgrondingsvergunning voorschriften kunnen worden verbonden, zoals onder andere het doen van archeologische opgravingen, het archeologisch begeleiden van de werkzaamheden en het nemen van technische beschermingsmaatregelen voor archeologische vindplaatsen.

¹ Betreft de eerste 12 en 24 zeemijl uit de kustlijn. De eerste kilometer uit de kustlijn behoort tot het gemeentelijk ingedeeld grondgebied.

² EEZ: Exclusieve Economische Zone.

- De Ontgrondingenwet is van toepassing op het land en de zee, inclusief het continentaal plat.
- Voor de belangenafweging in het kader van de vergunningverlening kan het bevoegd gezag bij de indiening van een aanvraag om een archeologisch rapport verzoeken waarin de archeologische waarde van het terrein dat blijktens de aanvraag zal worden verstoord naar het oordeel van het bevoegd gezag in voldoende mate is vastgesteld.
- Ontgrondingen in rijkswateren mogen niet binnen een straal van 100 meter van een archeologisch monument plaatsvinden.

Waterwet

- De Waterwet bevat regels voor het gebruik van watersystemen. Hieronder valt het oppervlaktewater, maar ook het grondwater. De Waterwet kent geen aparte bepalingen voor de omgang met cultuurhistorische waarden in deze watersystemen. Wel kent de Waterwet de verplichting om bij het verlenen van een watervergunning de maatschappelijke functies van het watersysteem te betrekken. Het behoud van cultuurhistorische waarden, waaronder archeologische, kan als een functie van een watersysteem worden beschouwd. Daarmee kunnen er door de vergunningverlener (de waterbeheerder) voorschriften in het belang van de archeologische monumentenzorg aan een watervergunning worden verbonden.
- In de EEZ fungeert de Waterwet als een vangnet voor de maatschappelijke belangen die niet door andere wetgeving worden beschermd. Aangezien de werkingssfeer van de Monumentenwet 1988 zich beperkt tot de territoriale zee en de aansluitende zone, heeft de Waterwet in de EEZ ook een functie om archeologische waarden in en op de Noordzeebodem te beschermen.
- Volgens de Waterwet wordt voorafgaand aan ontwikkelingen een projectplan opgesteld, waarin wordt omschreven wat de mogelijke nadelige gevolgen op andere ruimtelijke aspecten zijn en hoe met deze nadelige gevolgen omgegaan zal worden. Dit betekent dat ook wordt aangegeven wat de mogelijke gevolgen voor het cultureel erfgoed zijn.
- In de Waterwet is vastgelegd dat in uitzonderingsgevallen geen aanlegvergunning hoeft te worden aangevraagd. Welke voorzieningen worden getroffen om de nadelige gevolgen voor de archeologische waarden te voorkomen of te beperken, moet dan door de initiatiefnemer (het waterschap of hoogheemraadschap) in het projectplan voor het waterstaatswerk worden opgenomen. Het ligt voor de hand dat de initiatiefnemer en het bevoegd gezag (de provincie) in dit geval in overleg treden met de gemeente.

Mijnbouwwet/Mijnbouwbesluit

- De Mijnbouwwet reguleert mijnbouwactiviteiten op land en op

zee, inclusief het continentaal plat.

- Het Mijnbouwbesluit kent een meldingsplicht voor vondsten die bij mijnbouwactiviteiten op het continentaal plat worden gedaan.
- Niet alleen gegevens over de mogelijke archeologische vondst moeten gemeld worden aan de Minister van OCW, maar ook kan aan de uitvoerder of beheerder worden gevraagd om onderzoeksgegevens die relevant kunnen zijn voor de archeologische monumentenzorg beschikbaar te stellen. Hierbij kan gedacht worden aan gegevens uit boor- en seismische onderzoeken.

Wet milieubeheer/Besluit milieueffectrapportage

- Voor veel grotere projecten en plannen is een milieueffectrapportage (m.e.r.) verplicht. In deze rapportage moeten de belangrijkste gevolgen voor het milieu/de leefomgeving worden beschreven. De Wet milieubeheer is een implementatie van twee Europese richtlijnen, die cultuurhistorie expliciet als onderdeel van het milieu benoemen. Dit betekent dat het in kaart brengen van de effecten op cultuurhistorische waarden, waaronder archeologische waarden, een verplicht onderdeel is van de milieueffectrapportage.
- De reikwijdte van de Wet milieubeheer en het Besluit m.e.r. is de hele EEZ. Ook voor projecten ver op zee, zoals voor olieboorplatforms, is zo'n milieueffectrapportage dus verplicht.
- De Minister van OCW is wettelijk adviseur bij milieueffectrapportages, naast de Ministers van I&M en EZ.

Erfgoedwet en Omgevingswet

In de komende jaren gaat er in de monumentenwetgeving het een en ander veranderen. De Monumentenwet 1988 verdwijnt en daarvoor in de plaats komt de Erfgoedwet. De bepalingen met een ruimtelijke relevantie gaan grotendeels over naar de Omgevingswet.

In de Erfgoedwet wordt het opgravingsverbod vervangen door een systeem van certificering. Voor erfgoed onder water wordt in de Erfgoedwet het verwijderen en verplaatsen van cultureel erfgoed in en op de waterbodem strafbaar gesteld, indien dat zonder certificaat gebeurt. Er hoeft dus in het geval van handhaving niet meer aantoonbaar sprake te zijn van verstoring van de bodem.

Het verlenen van vergunningen voor archeologische rijksmonumenten wordt straks in de Omgevingswet geregeld. Binnen de gemeentegrenzen worden Burgemeester en Wethouders hiervoor verantwoordelijk. Buiten de gemeentegrenzen, in de Noordzee, blijft dit een rijkstaak. Hiervoor kunnen verschillende ministers verantwoordelijk zijn, afhankelijk van de situatie. De inwerkingtreding van de Erfgoedwet is gepland voor 1 januari 2016. De Omgevingswet zal naar verwachting in 2018 in werking treden.

Colofon

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Smallepad 5 | 3811 MG Amersfoort
Postbus 1600 | 3800 BP Amersfoort
tel. 033 – 421 7 421
info@cultureelerfgoed.nl
www.cultureelerfgoed.nl
Oktober 2014